

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра _____ історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

проф. Холін Ю. В.

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність історія - 6.020302 (бакалаври)

(шифр, назва спеціальності)

факультет ІСТОРИЧНИЙ

2016/ 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“_27” _серпня 2016 року, протокол № 8

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Посохов Сергій Іванович, докт. іст. наук, професор кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології
Протокол від «16»__червня_____2016 року № 10

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
__історичного факультету

Протокол від “17” червня 2016 року № 9

Голова методичної комісії

_____ Тумаков О. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Українська історіографія» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавра
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності історія - 6.020302 (бакалаври)

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

Визначити взаємозв'язок та взаємовплив історичної науки та історичної свідомості, організаційних і методологічних основ історичної науки та соціокультурного контексту, з'ясувати специфіку розвитку історичної науки в Україні, визначити перспективи історичних досліджень на сучасному етапі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

Курс передбачає аналіз розвитку історичних знань з найдавніших часів (традиційні уявлення українців про час і минуле; середньовічна історіографія та ін.) до сучасного стану історичних досліджень в Україні. У підсумку студенти мають з'ясувати особливості основних етапів накопичення історичних знань, вдосконалити вміння працювати з історіографічними джерелами та використовувати здобуті знання у навчальній і науковій діяльності.

1.3. Кількість кредитів – 2.

1.4. Загальна кількість годин – 72.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
24 год.	16 год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
48 год.	56 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- історію зародження та становлення історіографії як наукової дисципліни в Україні;
- зрозуміти специфіку функціонування історичної науки в Україні.

вміти:

- використовувати принципи та методи історіографії для аналізу стану історичної науки, наукового співтовариства, діяльності вченого в Україні;
- студенти повинні оволодіти навичками роботи з історіографічними джерелами, систематизації і компаративного аналізу історіографічного матеріалу;
- написати рецензію, проаналізувати дисциплінарний масив публікацій, визначити динаміку наукової активності ученого.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Розвиток історіописання на українських землях від давнини до XIX ст.

ТЕМА 1. Вступ.

Зміст: Мета курсу. Завдання. Система електронного навчання.

Українська історіографія як дисципліна. Історіографічні дослідження в Україні.

ТЕМА 2. Архаїчна міфологія та героїчний епос – витоки української історичної думки.

Зміст: Українська народна легенда в контексті усної східнослов'янської творчості.

ТЕМА 3. Історіописання на східнослов'янських землях в XI – XV ст.

Зміст: «Християнізація історії». Загальні риси середньовічної історіографії. Історичне письменство Київської Русі XI – XIII ст. Західно-руське літописання XIV – XV ст.

ТЕМА 4. Розвиток історичних знань на українських землях у XVI – перш. пол. XVII ст.

Зміст: Річпосполитська історіографія та українська історична думка XVI – сер. XVII ст.

Історичні погляди українських полемістів др. пол. XVI – п.п. XVII ст.

ТЕМА 5. Українське історіописання у другій половині XVII - XVIII століттях.

Зміст: Історична література епохи бароко. Історіографія історії України доби

Просвітництва

Розділ 2. Становлення та розвиток історичної науки на українських землях (XIX – поч.. XXI ст.)

ТЕМА 6. Українська історіографія доби романтизму.

Зміст: Риси та представники романтичної історіографії. Створення “народницької схеми української історії”.

ТЕМА 7. Поширення та специфіка розвитку позитивізму на українських землях.

Зміст: Виникнення схеми М.Грушевського. Діяльність наукових товариств, вчених архівних комісій. Наукові часописи: «Киевская старина», «Україна».

ТЕМА 8. Українська радянська історіографія.

Зміст: Значення досліджень з історії за тоталітарного режиму. Друга світова війна та її вплив на українську історіографію. Історичні дослідження в УРСР другої пол. 50-х – 80-х рр. XX ст. Висвітлення української історії в дослідженнях закордонних істориків та суть їх полеміки з радянськими вченими. Суспільні зміни другої половини 80-х – поч.90-х рр. та їх вплив на історіографію.

ТЕМА 9. Сучасний стан історичних досліджень в Україні.

Зміст: Методологічні проблеми при вивченні минулого: примордіалізм та модернізм. Нові наукові центри та товариства, їх внесок в розвиток української історіографії. Наукові часописи з історії. Нові підходи до висвітлення історії України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Розвиток історіописання на українських землях від давнини до XIX ст.												
Тема 1. Вступ.	8	4				4	6	2				4
Тема 2. Архаїчна міфологія та героїчний епос	4	2				2						
Тема 3. Історіописання на східнослов'янських землях в XI – XV ст.	6	2				4	10	2				8
Тема 4. Розвиток історичних знань на українських землях у XVI – перш. пол. XVII ст.	6	2				4	10	2				8
Тема 5. Українське історіописання у другій половині XVII - XVIII століттях.	6	2				4	10	2				8
Разом за розділом 1	30	12				18	36	8				28

Розділ 2. Становлення та розвиток історичної науки на українських землях (XIX – поч.. XXI ст.)											
Тема 6. Українська історіографія доби романтизму.	8	2				6	10	2			8
Тема 7. Поширення та специфіка розвитку позитивізму на українських землях.	10	2				8	10	2			8
Тема 8. Українська радянська історіографія.	14	4				8	8	2			6
Тема 9. Сучасний стан історичних досліджень в Україні.	12	4				8	8	2			6
Разом за розділом 2	42	12				30	36	8			28
Усього годин	72	24				48	72	16			56

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Ознайомлення із завданнями та матеріалами, які розміщені в системі електронного навчання. Етапи та фактори організаційного розвитку української історіографії.	4	Співбесіда
2	Ознайомлення із текстами стародавніх творів (до 18 ст.), у яких відображено історичні уявлення авторів науки.	8	Співбесіда
3	Ознайомлення із творами українських істориків др. пол. 17 - 18 ст.	4	Співбесіда
4	Ознайомлення із працями українських істориків романтичного напрямку.	6	Співбесіда
5	Ознайомлення із працями українських істориків позитивістського напрямку. Історія комунікацій українських істориків	8	Співбесіда
6	Ознайомлення із працями українських істориків радянської доби. Феномен радянської історіографії.	8	Співбесіда

7	Ознайомлення із працями сучасних українських історіографів. Сучасні наукові напрямки та їх розвиток в Україні. Перспективи розвитку української історіографії.	10	Співбесіда, Перевірка завдань
	Разом	48	

6. Індивідуальні завдання

Скласти рецензію на статтю (бажано з історії України, або української історіографії), яка була надрукована у науковому збірнику не раніше 2012 р. (на вибір, за узгодженням);

Дати історіографічний огляд одного із періодичних видань історичного профілю (бажано з історії України, або української історіографії) за певний термін (за останні 1-5 років); (на вибір, за узгодженням);

Охарактеризувати один із сайтів історичної спрямованості (бажано з історії України, або української історіографії), визначити переваги та недоліки, перспективи удосконалення; (на вибір, за узгодженням);

Охарактеризувати досягнення, проблеми та перспективи наукової діяльності установи чи організації історичного профілю: академічний інститут, музей, товариство, історичний факультет, кафедра історіографії (на вибір, за узгодженням);

Взяти інтерв'ю у одного із професійних істориків про стан та перспективи розвитку історичної науки в Україні.

7. Методи контролю

Перевірка завдань, співбесіда, іспит

8. Схема нарахування балів

Приклад для іспиту

Поточний контроль та самостійна робота							Разом	Іспит	Сума
Розділ 1				Розділ 2			50	50	100
T1	T2	T3	T5	T7	T8	T.9			
	10	10		10	10	10			

T1, T2 ... T12 – теми розділів.

Приклад для виконання курсового роботи

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
			100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	

70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Колесник І. І. Українська історіографія XVIII - початку XX ст. Навч. посібник. – К., 2000.
2. Історіографічний словник: Навч. посіб. – Х., 2004.
3. Марченко М.І. Українська історіографія з найдавніших часів до сер. XIX ст. – Київ, 1959 (Те саме: Ейдос. – К., 2009. – Вип. 3).
4. Кравченко В. В. Нариси української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII - середина XIX с.) – Х., 1996.
5. Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми. – Львів., 2004.
6. Когут З. Формування української національної історіографії// Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник. - Випуск 3. – Х., 2001. – С. 23-30.
7. Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми / За ред. Л.Зашкільняка. – Львів, 2004. Багалій Д.І. Вибрані твори. – Т.2. – Харків, 2002.

Методичне забезпечення

1. Маслійчук В.Л. Тестові контрольні завдання з курсу «українська історіографія». – Х., 2004.
2. Історіографічний словник: навчальний посібник. - Х., 2004.

Додаткова література:

1. Барг М.А. Индивид – общество – история // Новая и новейшая история. – 1989. – №2. – С.45-57.
3. Бевзо О.А. Львівський літопис і Острозький літописець. Джерелознавче дослідження. 2-е вид. – К., 1971.
4. Біднов В. Що читати по історії України (Коротенька історіографія України). – Катеринослав, 1920.
5. Білокінь С. Чи маємо ми історичну науку? // Наше минуле. – 1993. – №1. – С.4-16.
6. Вайнштейн О.Л. Западноевропейская средневековая историография. – М.-Л., 1964.
7. Василенко Н.П. К истории малорусской историографии и малорусского общественного строя (заметки по поводу статей В.А. Мякотина “Прикрепление крестьянства левобережной Малороссии в XVIII столетии” в “Русском богатстве” 1894 г. №№2, 3, 4) // Киевская старина. – 1894. – №11. – С.242-270.
8. Винар Л. Михайло Грушевський – історик і будівничий нації. – Нью-Йорк, К., Торонто, 1995.
9. Винар Л. Українське історичне товариство, 1965 – 2000: статті і матеріали. – Чернівці, 2000.
10. Гирич І. “Народництво” та “державництво” в українській історіографії: проблема змістовного поповнення понять // Молода нація. – №4. – 2000. – С.5-30.
11. Грабович Г. Слідами національних містифікацій // Критика. Рік V. Число 6 (44) червень 2001. – С.14-23.

12. Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст.: [Навч. посібник для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів іст. фак. вузів, вчителів]. – К., 2000.
13. Грушевський М.С. Історія української літератури. – К., 1994. – Т.3.
14. Грушевський М.С. Развитие украинских изучений в XIX в. и раскрытие в них вопросов украиноведения // Украинский народ в его прошлом и настоящем. – СПб., 1914. – Т.1. – С.1-37.
15. Грушевський М.С. Хронологія подій Галицько-Волинської літописи // Записки наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 1901. – Т.41. – С.1-72.
16. Дашкевич Я. Стан історичної науки та завдання Наукового товариства ім. Т. Шевченка // Дашкевич Я. Україна вчора і нині. – К., 1993. – С.10-18.
17. Джираудо Дж. “Русское” настоящее и прошедшее в творчестве Иннокентия Гизеля // *Ukrainica Mediaevalia*. – Т.1. – К., 1992. – С.92-103.
18. Дорошенко Д.І. Огляд української історіографії. – К., 1996.
19. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу // Драгоманов М.П. Вибране ... мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні. – К., 1991. – С.461-558.
20. Заїкин В. Перша спроба систематичного викладу української історіографії // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – 1926. – Т.144-145. – С.225-238.
21. Зашкільняк Л.О. Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів, 1999.
22. Историография истории Украинской ССР. – К., 1987.
23. Калакура Я.С. Українська історіографія. – К., 2004.
24. Кінан Е. Чи міг Ярослав Галицький 1185 року стріляти в султанів // Кінан Е. Російські історичні міфи. – Київ, 2001. – С.256-272.
25. Киреева Р.А. Изучение отечественной историографии в дореволюционной России с середины XIX в. до 1917 г. – М., 1983.
26. Ковальський М.П. Іван Крип'якевич про українську історіографію з давніх часів до останньої третини XIX ст. // На службі Клію. – Київ, Нью-Йорк, Торонто, Париж, Львів, 2000. – С.303-336.
27. Ковальчук О.О. Українське історичне джерелознавство доби романтизму. – К., 2011.
28. Комаренко Н. Установи історичної науки в Українській РСР (1917-1937 рр.). – Київ, 1973.
29. Масненко В. Історична думка та націотворення в Україні кінець XIX – перша третина XX ст. – Київ; Черкаси, 2001.
30. Михайло Грушевський і українська історична наука: зб. матер. конф. – Л., 1999.
31. Михальченко С.И. Киевская школа в российской историографии. – М., Брянск, 1997.
32. Оглоблин О. Думки про сучасну українську советську історіографію. – Нью-Йорк, 1963.
33. Пичета В.И. История Украины в советской историографии // Двадцать пять лет исторической науки в СССР. – М.-Л., 1942. – С.164-178.
34. Попова Т.Н. Историография в лицах, проблемах, дисциплинах. Из истории Новороссийского университета. – Одесса, 2007.
35. Портнов А. (Партноў Андрэй) Саветызацыя гістарычнай навукі ў Украіне і Беларусі // Беларускі гістарычны огляд. – Т.7. – Сшытак 2(13). – Снежань 2000. – С.476-488.
36. Прицак О. Що таке історія України? // Слово і час. – №1. – 1991. – С.53-60.
37. Репресоване краєзнавство (20–30-і рр.). – К., 1991.
38. Санцевич А. Українська радянська історіографія (1945-1982). – К., 1984.
39. Сарбей В.Г. Історичні погляди О.М. Лазаревського. – Київ, 1961.

40. Сас П.М. Українсько-польський мислитель доби Відродження Станіслав Оріховський: на шляху до історизму Нового часу // Укр. істор. журнал. – 1991. – №1. – С.102-113.
41. Стельмах С.П. Історична думка в Україні XIX – початку XX століття. – К., 1997.
42. Сушицький Т. Західноруські літописи. – Т.1. – К., 1921.
43. Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми. – Л., 2004.
44. Ульяновський В.І. Син України (Володимир Антонович: громадянин, учений, людина) // Антонович В.Б. Моя сповідь. Вибрані історичні та публіцистичні твори. – Київ, 1995. – С.5-75.
45. Химка Іван-Павло Історія, християнський світ і традиційна українська культура: спроба ментальної археології // Україна модерна. – ч.6. – Львів, 2001. – С.7-24.
46. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). – Тернопіль, 1994.
47. Яковенко Н.М. Вступ до історії. – К., 2007.
48. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К., 1997.
49. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. – Київ, 2002.
50. Subtelny Orest. The Current State of Ukrainian Historiography // Journal of Ukrainian Studies 18, n.1-2 (Summer-Winter 1993). – S.33-54.
51. Topolski Jerzy. Od Achillesa do Béatrice de Planissoles: Zarys historii historiografii. – Warszawa, 1998.
52. Velychenko S. National History as Cultural Process. A Survey of the Interpretations of Ukrainian Past in Polish, Russian and Ukrainian Historical Writing from the Earliest Times to 1914. – Cambridge, 1992.

10. Теми рефератів та курсових робіт

1. Українська історіографія: проблема “національного” та “територіального”.
2. Історія української історіографії: від вивчення сукупності літератури до дослідження “ремесла історика” та його соціальних функцій.
3. Історіографічні дослідження в радянській Україні: визначення напрямків та особливості.
4. Перспективи історіографічних досліджень в Україні.
5. “Традиційне”, “модерне”, “постмодерне” в поглядах на українську історію.
6. Спадщина Давньої Русі та України: особливості в пошуку тяглості.
7. Давньоруське літописання: провіденціалізм та літературність.
8. Соціальні проблеми в давньоруському літописанні.
9. Західно-руські літописи: (українські, білоруські, литовські?). Підходи в студіях та реконструкція системи мислення упорядників.
10. “Сарматський міф” та концепція суспільного договору. Минуле Русі очима руської шляхти XVI – поч. XVII ст.
11. Усвідомлення історії Давньої Русі в уявленні полемістів та церковних діячів першої половини XVII ст.
12. Зміна парадигми та схема руської історії у Софоновича та в “Синописі”: підстави та перспективи.
13. Козацька концепція історії України: питання походження козацтва та ставлення до історичних діячів.
14. Особливості сприйняття минулого в українській історіографії XVI-XVIII ст., поширення історичних знань.

15. “Шляхетська” та “козацька” версії української історії кінця XVIII ст.
16. Альтернативність розвитку історіографії історії України наприкінці XVIII – на поч. XIX ст. Малоросійська історіографія та початок формування української модерної нації.
17. Українська романтична історіографія та західноєвропейський романтизм.
18. “Історія Русів” – “політичний памфлет” та “річпосполитська рецензія”.
19. Пантелеймон Куліш та українська історіографія.
20. Оформлення історії як науки на Україні поч. XIX – 60-ті рр. XX ст.
21. “Народницька” концепція української історії.
22. “Київська документальна школа” та її вплив на подальшу українську історіографію.
23. Історик та суспільство на Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.
24. Дослідження соціальної історії Гетьманщини та утвердження стереотипного погляду на роль української еліти.
25. Схема української історії М. Грушевського.
26. Історична белетристика та популяризація історичних знань в Україні наприкінці XIX – початку XX ст.
27. Наукові товариства та організація історичної науки на Україні наприкінці XIX – початку XX ст.
28. Позитивізм та українська історіографія.
29. “Народницький” та “державницький” напрями історіографії історії України: доцільність поділу.
30. Українська історична наука та суспільні трансформації 1917-1920- рр.
31. Марксизм на “українському ґрунті”. Українська марксистська історіографія 20-х рр. XX ст.
32. Особливості функціонування української історичної науки в 20-ті рр. XX ст. “Центр” та “регіональні осередки”.
33. Інтелектуальне життя поза межами Радянської України в 20-х – 30-х рр. XX ст. та його вплив на українську історіографію.
34. Історіографія та тоталітаризм. Догми у дослідженні українського минулого 30-х – 50-х рр. XX ст.
35. Питання про “феномен” радянської історіографії.
36. Зміни в інтелектуальному житті світу в 50-х – 70-х рр. XX ст. та українська історична наука.
37. Історіографія та суспільні зміни в Україні другої половини 80-х рр. XX ст.
38. Питання про “кризу” української історичної науки 90-х рр. XX ст.
39. Перспективи розвитку історичних досліджень в Україні.
40. Перспективи розвитку історіографічних досліджень в Україні.